

locirea căreia, noțiunile gramaticale se cristalizau mult mai lesne în mintea lor. Un exemplu care ne arată că tocmai în felul acesta s-au petrecut lucrurile cu vreo două-trei sute de ani în urmă, constă în următorul fapt: În exemplarul gramaticii slave din ediția lui Antim (păstrat sub nr. 109 din Biblioteca Academiei R.P.R.) în dreptul celor nouă feluri de adjective slave (f. 17 v) cărturarul Barbu a adăugat cu cerneală o terminologie corespunzătoare românească. Interesant este că terminologia adăugată de Barbu, pe la anul 1730, este aproape identică cu cea formulată de Staicu, cit și cu cea din manuscrisul gramaticii de la 1757 a lui Dim. Eust. Brașoveanul. Iată și această situație expusă în tabelul ce urmează:

Gramatica editată de Antim (1697)		Terminologia gramaticală românească în:	
Text slav tipărit	Text românesc adăugat cu cerneală (cca. 1730)	Ms. lui Staicu (cca. 1660)	Ms. lui Brașoveanul 1757
совершенное	desăvârșit	desăvârșit	desăvârșit
утименное	de nume	den nume	cel de la nume
числительное	cel numărător	numărătoriu	cel numărător
чинительное	cel orinduitor	tocmitoriu	cel de rânduială
вопросительное	cel întrebător	întrebător	întrebător
отвѣтительное	cel răspunzător	răspunzător	—
притяжательное	cel stăpînitor	agonisitor	cel stăpînitor
отчественное	de moșie	de moșie	cel de patrie
языческое	de neam	den limbi	cel de seminție sau de neam

Credem că nu întîmplător s-a ajuns la o atît de mare apropiere între termenii gramaticali formulați, în diferite timpuri, de persoane aflate în trei provincii românești: Oltenia, Muntenia și Transilvania.

Avem însă și alte motive care ne determină să credem că termenii gramaticali românești s-au transmis de la un cărturar la altul încă din secolul al XVII-lea. Manuscrisul lui Staicu a circulat printre ucenicii săi în diferite copii, una din ele (din anul 1672) păstrîndu-se pînă astăzi sub nr. 3473 în Biblioteca Academiei R.P.R. Nu e exclus ca și Dim. Eust. Brașoveanu să fi cunoscut manuscrisul lui Staicu⁴⁶. Numai în virtutea unei tradiții a terminologiei gramaticale românești se explică la Dimitrie Cantemir prezența termenului *neam* (corespunzător lat. *genus*) sau *cădere* pentru « caz »⁴⁷. Căci, deși Cantemir observă că acesta din urmă e denumit « slovenește *padej*, latinește *casus* »⁴⁸, totuși el a evitat, contrar așteptărilor (dat fiind cunoștințele sale asupra limbii latine) terminologia latină, *caz* și *gen*, adoptînd termenii consacrați prin tradiție, care se întîlnesc la Staicu și la ceilalți cărturari.

A existat, prin urmare, la noi — și cercetătorii trebuie să țină seamă de acest lucru — o veche tradiție a terminologiei gramaticale românești, care, înrădăcinîndu-se la jumătatea secolului al XVII-lea, a dăinuit aproape două veacuri.

⁴⁶ Asemănarea atît de izbitoare între terminologia manuscrisului său și cea formulată de Staicu, cit mai cu seamă faptul că Dim. Eust. Brașoveanu utilizează adesea aceleași exemple caracteristice pe care le alesese mai întîi Staicu, constituie un indiciu în această privință.

⁴⁷ Exemplele au fost semnalate de acad. E. Petrovici în « Limba română », II (1953), nr. 6, p. 15.

⁴⁸ Istoria ieroglică, p. 392.